

Տնօրեն

Գրիգոր ԱՉԻՅՅԱՆ

06.11.2025

ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՎԻԿՏՈՐԻԱ ՊԱՏՎԱԿԱՆԻ ՈՍԿԱՆՅԱՆԻ «Բազմաբնակարան բնակելի շենքերի դասակարգչի ձևավորման չափանիշները Երևան քաղաքում» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ, որը ներկայացված է ԺԸ.00.01-«Ճարտարապետություն» մասնագիտությամբ ճարտարապետության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցմանը:

Թեմայի արդիականությունը

Ատենախոսության թեման նվիրված է Երևան քաղաքի տարածքներում բազմաբնակ բնակելի շենքերի անկանոն կառուցապատման և բնակչության բարեկեցիկ կենսամիջավայրը խաթարող ակնառու երևույթների զսպման խնդիրներին: Հին բնակատեղիի ձևավորումը որպես մայրաքաղաք սկզբնավորվեց 20-րդ դարասկզբին, երբ ստեղծվեց ՍՍՀՄ-ն և ձևավորվեց տնտեսության միաբեվեռ կառավարման պետական համակարգ, որը և հանդես եկավ որպես քաղաքաշինության բնագավառի ֆինանսավորման և վերահսկման բոլոր գործառույթների միակ պատվիրատուն: Կազմվեց քաղաքի կառուցապատման գլխավոր հատակագիծը, սկզբնավորվեց բնակելի և հասարակական շենքերի ու շինությունների համատարած նախագծման և կառուցապատման գործընթացը: Նորակառույց բնակելի ֆոնդը բաշխվում էր բնակիչներին անհատույց, բնակչության բոլոր խավերի սոցիալական հավասարության սկզբունքներով և ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամին նորմավորված բնակմակերեսի տրամադրման հաշվարկով: Երթևեկելի փողոցներում տեղակայված գրեթե բոլոր բնակելի շենքերի առաջին հարկերը, որպես կանոն նախագծվում և ծառանցվում էին բնակչության տնտեսական և առաջնահին այլ կարիքների սպասարկման պահանջները բավարարելու նպատակներով: Արդյունքում ընդամենը հինգ տասնամյակների ընթացքում մայրաքաղաքի կենտրոնը, իր երեք-չորս հարկանի շենքերի ու շինությունների ծավալատարածական կառուցվածքով ու հրապուրիչ կերպարներով, հիրավի ներկայացավ իբրև ազգային մշակույթի դիմագիծ:

60-ականներին բնակարանային շինարարության պահանջարքի կտրուկ աճի հետևանքով բազմահարկ բնակելի շենքերի նախագծման քաղաքականությունը կտրուկ փոխարինվեց տիպային միատիպ շենքերի նախագծմամբ ու թաղամասերի միատարր ու անհրապույր կառուցապատմամբ: Քաղաքի կենտրոնի կառուցապատման ավարտուն կերպարը խաթարումներից զերծ պահելու նպատակով, որոշվեց նոր տիպային շենքերով բնակելի թաղամասերը տեղակաել քաղաքի կենտրոնին հարակից և կառուցապատումից ազատ արվարձաններում: Արդյունքում գոյացան ննջարանային անհրապույր բնակելի միկրոշրջանները:

1990-ական թվականներին ՍՍՀ Միության համակարգը փլուզվեց և անկախացած Հայաստանում մեկնարկեց շուկայական տնտեսավարման հանպատրաստ գործընթացը: Հանրապետության մեկուսացման արդյունքում դադարեցին գործել արթունաբերական երբեմնի հզոր գործարանների գործառույթները և տնտեսավարման միակ ոլորտները մնացին սննդարդյունաբերությունը, մանրածախ առևտուրը, բնակչության կարիքների սպասարկման ծառայությունները և իհարկե գոյություն ունեցող բնակելի շենքերի կցակառուցումներն ու մանսարդային հարկերի անկանոն հավելումները:

21-րդ դարասկզբին մի քանի մեծահարուստ ներդրողների նախաձեռնմամբ Երևանում սկզբնավորվեց բարձրահարկ բնակելի և հասարակական շենքերի կառուցման գործառույթը, որի առաջիններից էր հանրային քննադատությանն արժանացած հյուսիսային պողոտայի ձևավորումը բազմահարկ և նորավոճ բնակելի շենքերով, քանզի ծավալատարածական առումով այն համահունչ չէր շրջակա արդեն իսկ ձևավորված միջավայրին: Նորակառույց շենքերի հարկաբաժիններից շատերում բնակարանները տևական ժամանակ չունեցան պահանջարկում հասանելիության կամ անբավարար բարեհարմարության հետևանքով: Շուկայական տնտեսավարմամբ զարգացած երկրներում բազմահարկ բնակելի շենքերը նախագծվում և կառուցվում են ըստ նրանցում առկա բնակարանների բարեհարմարության ցածր, միջին, բարձր և այլ դասակարգիչներով ու տեղակայվում բնակավայրի իրենց դասակարգիչներին համապատասխանող հողատարածքներում: Բնականաբար նման տարանջատումներով ցածր դասակարգի շենքերում, բնակարանների ընդհանուր մակերեսները պետք է բավարարեն գործող նորմերի նվազագույն պահանջները, իսկ մնացյալ դասակարգերում՝ ըստ պատվիրատուի ցանկության, բարեհարմարության նորմատիվ այլ չափորոշիչներով:

Ատենախոսության ներածությունը

Ատենախոսության նպատակն է՝

Երևան քաղաքի պայմանների համար, նախագծման վրա ազդող գործոնների ու չափորոշիչների հետազոտմամբ բազմաբնակարան շենքերի

ծավալահատակագծային դասակարգչի մշակումն ու հիմնական դասակարգիչների և դրանց չափորոշիչների համեմատության գիտականորեն հիմնավորված առաջարկությունները:

Հետազոտության գիտական նորամուծությունն է՝ արդի բնակարանային շուկաի բացահայտված նախադրյալները, որոնք նպաստում են՝ դասակարգիչների ներդրմանը արդի բնակարանային շուկայի պայմաններում:

Հայաստանում հետսովետական ժամանակաշրջանի բնակարանային շինարարության զարգացման առաջարկվող տարեգրությունը, որը հնարավորություն է տալիս բացահայտել և պարզել բազմաբնակարան բնակելի շենքերի կառուցման առջև ծառացած խնդիրները շուկայական հարաբերությունների պայմաններում,

Դասակարգիչների հիմնական չափորոշիչների ձևավորումը, դասակարգչի ձևավորման գիտականորեն հիմնավորված առաջարկության կազմումն ու ներդրումը բազմաբնակարան բնակելի շենքերի նախագծման գործառույթներում:

Առաջին գլխում (էջ 72-109) ներկայացվում է բազմաբնակարան բնակելի շենքերի ծավալահատակագծային լուծումների վերլուծությունը, ըստ բարեհարմարության կատեգորիաների, որը թույլ կտա նախագծողներին և պատվիրատուներին հստակ նշել օբյեկտի հիրեարխիան քաղաքի հատակագծային կառուցվածքում և համապատասխանեցնել բնակարանային շուկաի գնային քաղաքականությանը: Նշվում է նաև, որ դասակարգչի ներդրմամբ գնորդը հնարավորություն կունենա ընտրել իրեն հետաքրքրող ու հասանելի անշարժ օբյեկտը: Ելնելով դրված նպատակից հետազոտված են նաև գործոններն ու չափորոշիչները, որոնք ազդեցություն կունենան Երևանում բազմաբնակարան բնակելի շենքերի դասակարգիչների ձևավորմանը: Մանրամասնորեն ներկայացված են նաև արտերկրներում դասակարգիչների ձևավորման փորձը:

Երկրորդ գլխում (էջ 72-109) հետազոտվել է Երևան քաղաքի 1991-2020թթ ժամանակաշրջանի բազմաբնակարան բնակելի շենքերի տիպաբանության վրա ազդեցություն ունեցած հիմնական գործոնները: Դիտարկված են նաև բազմաբնակարան բնակելի շենքերի զարգացման փուլերը, քաղաքի կառուցվածքում դրանց տեղակայման ու ճարտարապետական նորարական լուծումների առանձնահատկությունները, քաղաքի կենտրոնում հին բնակֆոնդի իրացումն ու բնակելի համալիրների ձևավորումը, բնակելի կառուցողապատման զարգացումները քաղաքի արվարձաններում, ինչպես նաև բազմաբնակարան բնակելի շենքերի ճարտարապետա-հատակագծային լուծումների վրա ազդեցություն ունեցող քաղաքաշինական, սոցիալ-ժողովրդագրական, բնակլիմայական, տնտեսական, ինժեներատեխնիկական և գեղագիտական գործոնները:

Երրորդ գլխում (էջ 110-137) ներկայացված է Երևանում բազմաբնակարան բնակելի շենքերի դասակարգիչ, որում ներառված են բազմաբնակարան բնակելի շենքերի դասակարգման և Երևան քաղաքի համար դասակարգիչի մոդելը, որում ներառված են 8 գործոններ և 70 չափորոշիչներ:

Հետազոտությունում նշվել է նաև, որ Հայաստանում հասարակաքաղաքական կառավարման ռեֆորմից հետո Երևանում գոյանում էին մասնավոր ճարտարապետական արվեստանոցներ, որոնք որպես կանոն գործում էին պատվիրատուների թելադրանքով, իսկ քաղաքի տարբեր մասերում հնացած բնակֆոնդի իրացումը նոր կառուցապատումների ձևավորման համար, ուղղված էր ոչ թե քաղաքում բարեկեցիկ միջավայրի ձևավորմանը, այլ բիզնես-շահի ապահովմանը, ինչը և հանգեցրեց անշարժ գույքի շուկայի ձևավորման ներկայիս քառասյին վիճակին:

Հետազոտությունում օգտագործված են նաև թեմային վերաբերվող բազմաթիվ հրապարակումներ, գիտական հոդվածներ, որոնց ցանկը բերված է վերջնամասում:

Եզրակացություն

Վիկտորիա Պատվականի Ոսկանյանի «Բազմաբնակարան բնակելի շենքերի դասակարգչի ձևավորման չափանիշները Երևան քաղաքում» թեմայով ատենախոսությունը անվիճելիորեն հանդիսանում է ճարտարապետության ոլորտում պահանջված գիտական հույժ կարևոր ուսումնասիրություն, լիովին համապատասխանում է գիտական աստիճանի շնորհման կարգի պահանջներին և հայցվորը արժանի է ոչ միայն ԺԸ.00.01-«Ճարտարապետություն» մասնագիտուցյամբ գիտության թեկնածուի աստիճանի շնորհման, այլ նաև ատենախոսության հիմնարար թեզերի անհապաղ կյանքի կոչման իր հետագա գործառույթներում լիարժեք խրախուսման ու օժանդակման: Հուսով ենք նաև, որ Երևանի համար մշակված սույն դասակարգիչների սկզբունքները առաջիկայում կտեղայնացվեն նաև Հայաստանի մնացյալ քաղաքների համար:

Ս.Հ.ՔԱԼԱՇՅԱՆ

«Հայնախագիծ»ԲԲ ընկերության

ճարտարապետական արվեստանոցի ղեկավար,

ՀՀ Պետական մրցանակի դափնեկիր,

ՀՀ վաստակավոր ճարտարապետ